Stockholms läns landsting

12

Yttrande över promemorian Stärkt skydd för valhemligheten

LS 2018-0213

Landstingsrådsberedningen

SKRIVELSE
2018-03-28

LS 2018-0213

Landstingsstyrelsen

Yttrande över promemorian Stärkt skydd för valhemligheten

Föredragande landstingsråd: Irene Svenonius

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på promemorian Stärkt skydd för valhemligheter (Ju2018/00824/L6).

Förslag till beslut

Landstingsrådsberedningen föreslår landstingsstyrelsen besluta

att avge yttrande till Justitiedepartementet över promemorian Stärkt skydd för valhemligheten (Ju2018/00824/L6) i enlighet med förslag till yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Landstingsrådsberedningens motivering

Frågor om valhemligheten rör själva kärnan av demokratins funktionssätt. Otillbörlig påverkan på väljarna är aldrig acceptabel, oavsett om det sker i stor eller liten skala. I den promemoria Stockholms läns landsting har beretts möjlighet att yttra sig över, görs bedömningen att det är angeläget att snabbt vidta åtgärder för att stärka skyddet för valhemligheten redan inför 2019 års val till Europaparlamentet.

De konkreta förslagen innebär bland annat att det införs ett krav på en avskärmad plats i anslutning till röstmottagningsstället. Om en sådan plats inte kan anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får den i stället ordnas inne i lokalen.

Därutöver föreslås förändringar i syfte att underlätta för väljare lämna en särskild personröst på en kandidat för ett parti som anmält alla

sina kandidater. Förslaget innebär att det ska vara möjligt att skriva till ett av partiet anmält namn på en blank respektive partimarkerad valsedel.

Såväl valhemligheten som möjligheten att lämna särskild personröst är viktiga delar av den svenska demokratin. De föreslagna förstärkningarna är därför välkomna och tillstyrks av Stockholms läns landsting.

Beslutsunderlag

Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Förslag till yttrande
Sammanfattning av promemorian Stärkt skydd för valhemligheten (Ju2018/00824/L6)

Irene Svenonius

Gustaf Drougge

Landstingsstyrelsen
Landstingsstyrelsens förvaltning
SLL Juridik
Maja Eliasson

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2018-03-02

LS 2018-0213

Landstingsstyrelsen

Yttrande över promemorian Stärkt skydd för valhemligheten

Ärendebeskrivning

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på promemorian Stärkt skydd för valhemligheter (Ju2018/00824/L6).

Beslutsunderlag
Landstingsdirektörens tjänsteutlåtande
Förslag till yttrande
Sammanfattning av promemorian Stärkt skydd för valhemligheten (Ju2018/00824/L6)

Förslag till beslut
Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande till Justitiedepartementet över promemorian Stärkt skydd för valhemligheten (Ju2018/00824/L6) i enlighet med förslag till yttrande

att omedelbart justera beslutet.

Förvaltningens förslag och motivering

Sammanfattning
Justitiedepartementet har genom remiss gett Stockholms läns landsting möjligheten att yttra sig över promemorian Stärkt skydd för valhemligheten. I promemorian föreslås att valhemligheten stärks genom att det i anslutning till ett röstmottagningsställe ska ordnas en avskärmad plats där valsedlarna kan läggas ut. Vidare föreslås ändrade regler avseende personröstning. Förvaltningen tillstyrker utredningens förslag.

Bakgrund
Det nu föreliggande förslaget som remitterats gäller ändringar i vallagen avseende tillhandahållandet av valsedlar samt bestämmelserna om personröstning. Promemorians förslag syftar till att stärka valhemligheten och ändrar det förslag avseende tillhandahållande av röstsedlar som 2015 års vallagsutredning tidigare lagt fram i betänkandet Snabbare omval och förstärkt skydd för valhemligheten (SOU 2016:71).

Vallagsutredningen föreslog i sitt betänkande att valsedlarna ska placeras innanför valskärmarna, vilket möttes av omfattande kritik från remissinstanserna. Bland annat framfördes farhågor om att den föreslagna ordningen skulle skapa stora problem med att hålla ordning bland valsedlarna och att risken för sabotage samt manipulation skulle öka markant. Regeringen valde därför att inte gå vidare med förslaget utan ansåg istället att andra sätt att stärka skyddet för den enskilde väljaren mot yttre påverkan vid röstning bör övervägas till exempel genom att kraven på hur valsedlar görs tillgängliga skärps (prop. 2017/18:38 s. 73). I landstingets remissyttrande över betänkandet beslutat av landstingsstyrelsen den 31 januari 2017, LS 2016-1346, tillstyrktes förslagen under förutsättning att det praktiskt skulle gå att ordna så att röstmottagarna enkelt kunde kontrollera ordningen bland valsedlarna.

I nuvarande promemoria görs bedömningen att det är angeläget att snabbt vidta åtgärder för att stärka skyddet för valhemligheten redan inför 2019 års val till Europaparlamentet. Detta sker enligt promemorian bäst genom att det i vallagens bestämmelse (8 kap. 2 §) om tillhandhållande av valsedlar införs ett krav på att den lämpliga plats som ska ordnas i anslutning till ett röstmottagningsställe ska vara avskärmad. Om en sådan plats inte kan anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får den i stället ordnas inne i lokalen.

2015 års vallagsutredning övervägde även en ordning där valsedlar tillhandhålls genom att väljaren skriver ut dom bakom valskärmen. Det alternativet bedöms det nu inte finnas skäl att utreda vidare på grund av den höga kostnaden för behövlig teknisk utrustning samt att systemet ändå inte skulle hinna införas inför 2019 års val till Europaparlamentet.

I promemorian föreslås även förändringar avseende nuvarande bestämmelser om personröstning.

Enligt 3 kap. 1 § 2 stycket regeringsformen har väljare rätt att inom ramen för partivalsystemet lämna särskild personröst. I vallagen regleras väljarens möjlighet att personrösta närmare. Enligt gällande bestämmelser är det möjligt att avge en personröst för ett parti som inte har anmält samtliga sina kandidater genom att skriva till ett namn på en valsedel för partiet. Oavsett om tillskriften sker på en namnvalsedel, partivalsedel eller en blank valsedel räknas rösten som en röst på partiet och en personröst på den tillskrivna kandidaten. För partier som har registrerat sin partibeteckning och anmält samtliga kandidater kan en personröst avges genom att väljaren kryssar i kandidatens namn på partiets namnvalsedel. Däremot räknas en röst som ogiltig om ett namn tillskrivits på t.ex. en partimarkerad valsedel eller en blank valsedel som försetts med partibeteckning av väljaren. Nuvarande ordning innebär i praktiken att väljare som inte har tillgång till ett partis namnvalsedel inte kan lämna en personröst om partiet har anmält sina kandidater. Något som framför allt skapar problem vid utlands- respektive förtidsröstning.

I syfte att underlätta för väljare att utnyttja sin grundlagsreglerade rätt att lämna en särskild personröst på en kandidat för ett parti som anmält alla sina kandidater föreslås att det ska vara möjligt att skriva till ett av partiet anmält namn på en blank respektive partimarkerad valsedel. Har flera namn skrivits till på en valsedel ska väljaren anses ha lämnat en personröst för den första av kandidaterna som är anmäld.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2018.

Överväganden
Promemorians förslag tillstyrks. Förvaltningen anser att det är av största vikt att skyddet för valhemligheten upprätthålls och anser att den föreslagna lösningen för tillhandahållandet av valsedlar är lämplig. Vidare är det positivt att ändringar företas för att säkerställa att alla kan nyttja rätten att personrösta.

Ekonomiska konsekvenser
Yttrandet har inga ekonomiska konsekvenser för landstinget.

Malin Frenning
Landstingsdirektör

Anne Rundquist
Chefsjurist

Beslutsexpediering:
Akt
Justitiedepartementet
SLL Juridik och upphandling

Godkänd av Malin Frenning, 2018-03-02

Landstingsstyrelsen

YTTRANDE
2018-04-10

LS 2018-0213

Justitiedepartementet

Yttrande över promemorian Stärkt skydd för valhemligheten (Ju2018/00824/L6)

Justitiedepartementet har genom remiss bjudit in Stockholms läns landsting att lämna synpunkter på promemorian Stärkt skydd för valhemligheten.

Landstinget tillstyrker promemorians förslag.

Det är välkommet och angeläget att skyddet för valhemligheten stärks. Den föreslagna lösningen med en avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut framstår som en praktiskt hållbar lösning.

Vidare anser landstinget att det positivt att vallagen ändras för att göra det lättare för alla väljare att lämna en personröst.

Sammanfattning

Det är av största vikt att det i samhället bland både väljarna och de politiska partierna finns ett stort förtroende för valförfarandets förutsättningar att säkerställa korrekta och demokratiskt legitima valresultat. Som grundläggande förutsättning gäller bl.a. att valen ska vara fria och hemliga. I syfte att ytterligare stärka skyddet för valhemligheten föreslås i promemorian ändringar i vallagen som innebär att det ställs krav på att det i anslutning till en vallokal eller röstningslokal för förtidsröstning ska ordnas en avskärmad plats där valsedlar kan läggas ut. För att kravet på avskärmning ska vara uppfyllt krävs att valsedelstället effektivt skyddas från insyn från andra väljare så att en väljare kan välja sina valsedlar utan påverkan och insyn från andra väljare. Om en sådan plats inte kan anordnas i anslutning till röstmottagningsstället får den i stället ordnas inne i lokalen.

För alla partier som deltar i ett val bör en särskild personröst kunna lämnas på alla typer av valsedlar som används i valet. Förutom genom markering på en valsedel som innehåller förtryckta uppgifter om partiets kandidater, en s.k. namnvalsedel, bör en särskild personröst även kunna lämnas genom tillskrift på en valsedel med enbart valbeteckning (s.k. blanka valsedlar) eller på en valsedel med uppgift om val- och partibeteckning (partimarkerade valsedlar) för ett parti som anmält samtliga sina kandidater. I promemorian föreslås därför ändringar i vallagen med denna innebörd. Möjligheten att använda en blank valsedel för att göra både ett partival och ett personval kan också bidra till att ytterligare stärka den enskilda väljarens möjligheter att själv skydda sin valhemlighet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 oktober 2018.